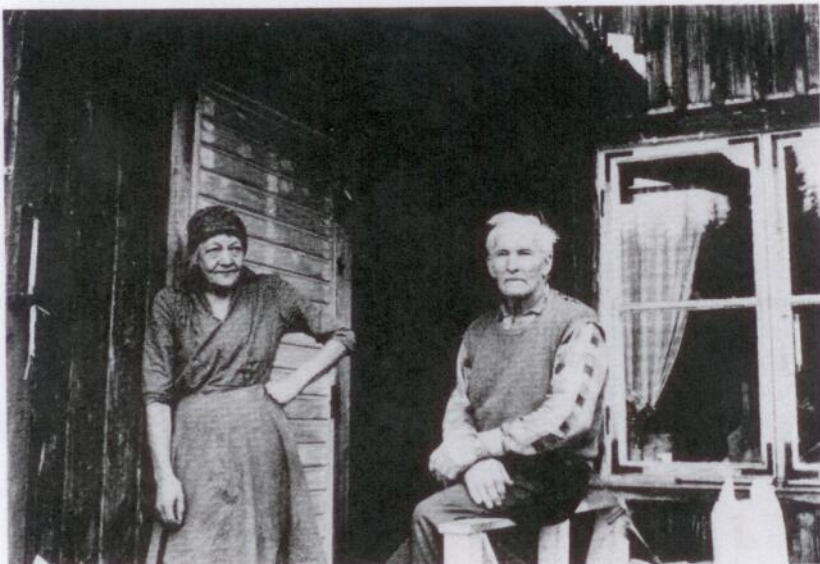

Tre nybyggen i gränstrakterna mot Anundsjö

Beskriver man »Mörtes» nybygge, kan man ej underlåta att även tala om de tre nybyggena *Svartsjön*, *Granliden* och *Gråberget*, vilka visserligen ligger innanför anundsjögränsen, men där inbyggarna likväl haft de närmaste förbindelserna med de närliggande björnabyarna Locksta, Angsta m. fl.

Cirka åtta kilometer väster om Locksta by och cirka 2½ kilometer söder om »Mörtes» ligger Svartsjön med kronotorpet Granliden cirka 3½ kilometer söder därom och nybygget Gråberget nära Lågstaån cirka 2½ kilometer i nordlig riktning från Svartsjön. De tre platserna har haft mycket gemensamt på grund av åboarnas släktskap. Granliden är sedan mitten av 1940-talet öde liksom Gråberget, även om familjen Alfred Jonsson i Svartsjön för några år sedan bodde där över vintern. Då dessa platser under generationer haft en viss betydelse för skogsarbetet och även tilldragit sig en viss uppmärksamhet, kan det vara befogat att göra en kortfattad skildring baserad på inhämtade uppgifter bl. a. från familjen Jonsson och särskilt då från den minnesgoda fru Anna, känd och uppskattad som »Svartsjö-Anna», ett smeknamn så gott som något annat!

Bonden Alfred Jonsson och hans hustru Anna Jonsson, mera känd som »Svartsjö-Anna». Hon har fått arbeta mer än de flesta, och hennes stora intresse har varit att sköta kor och getter. Stora mängder getost har hon också tillverkat under årens lopp.

Svartsjö by

ligger vackert till på sydslutningen mot sjön med samma namn. Byn har vägförbindelse med Lägstavägen. Tidigare fanns där upp till tre familjer med många inbyggare. Här tog många skogsarbetare och tjänstemän nattkvarter. Kvar är nu endast den 81-årige Alfred Jonsson, hustrun Anna 66 år och sonen Olle 38 år, som de sista på skansen. Familjen Jonsson har anknytning till de tidigare generationerna svartsjöbor.

Den förste nybyggaren var Nils Andersson, född 1761, från Svabyn. Han anlade nybygget år 1810. Fram till mitten av 1860-talet hörde byn till Fredrika, därefter har den hört till Anundsjö. Dennes son Jon Nilsson (»Järn-Nirschn») övertog sedan stället och efter hans dagar av sonen Anders Johansson (Anners-Jansen), Annas morfar. Hennes far, Erik Olof Söderlind, var måg till Anners-Jansen, men han bosatte sig i Stavro, där Anna växte upp. Den förste nybyggaren i Svartsjö var alltså morfarsfarfar till henne. På 1860-talet fanns i byn Anders Johanssons familj och hans bror Nils Petter Johansson med familj, vilken betecknas som backstugusittare och var gift med »Lapp-Lena».

Jon Jonsson, »Jonk Svartsjön» från Åsele, var ett nytt inslag i byns historia i början på 1860-talet. Denne originelle person, f. 1836, d. 1916, var på mångahanda sätt känd vida omkring. Första hustrun var Brita Lovisa Johansdotter, syster till »Mörten». I det äktenskapet föddes 10 barn, bl. a. den för sin stora arbetsförmåga och enorma kroppskrafter kände Axel Jonsson på nybygget Blålidén. »Jonk Svartsjöns» andra hustru var Anna Lena Larsdotter, f. 1854, d. 1938. Hon var dotter till bonden Lars Hallman i Angsta. I det senare äktenskapet föddes åtta barn, bl. a. Alfred Jonsson i Svartsjön. Det är klart att med denna stora barnaskara var det fattigt i hemmet. I början på 1890-talet flyttade familjen till Granliden.

Slutligen kan nämnas att Svartsjön under tidernas lopp hyst även andra inbyggare än de nämnda, t. ex. Johan Back, en av de värm-länningar som på 1890-talet kom upp till våra trakter för att skaffa sig skogs- och flottningsarbete. Andra som innehade de två jordbruken i Svartsjön på 1920- och 1930-talen var Karl Lundgren och Per Andersson. Ättlingar till den sistnämnde finns bl. a. i Remmarn.

Granliden

Där bodde familjen några år i den s. k. »Gamfäboden», tills Jonke byggt hus. 1893 kunde de definitivt flytta in på nybygget. Jakten på småvilt och älg var en nödvändig födkrok. Och det har sagts mig från annat håll, att han ensam sköt 76 älgar, varav en på lovlig tid! När han såg ett älgspår talade han om »kon min». Det var ett muskedunder till gevär han hade, en rakrefflad mynningsladdare, kaliber 8, som laddades med två remingtonpatroner fyllda med krut. En riktig kanon! Och hustrun Brita lär ha varit en än större jägare. Hon sköt mängder med småvilt till avsalu, och ett icke känt antal älgar stöp för hennes lod. Älgjakten blev dock hennes död. Hon förkylde sig nämligen en kall vinterdag, då hon satt inkrupen i en hässja med aspris och väntade på en älg, som brukade gå fram dit och äta. Väntan blev lång och kölden svår för Brita, som var dåligt klädd. Även den älgan blev hennes, men efter den dagen blev hon sjuk och levde ej länge. Att Brita liksom maken Jonke var finurlig visar följande historia, för vilken författaren ej vill gå i god att den är sann.

Det hände sig en vinter, att Brita körde ner till handlare Malmgren i kyrkbyn för att sälja fågel och byta till sig förnödenheter. Sedan affärerna var över, frågade Malmgren, om Brita ville byta till sig en svart häst mot den hon hade. Så skedde, Brita fick »imellan» de varor hon var skyldig för. Det visade sig vara ett dåligt byte för Brita. Men hon fann på råd. Påföljande vinter uppenbarade hon sig åter hos handlaren, och då körde hon med en fet, brun häst. Affärerna gjordes upp, och då handlaren hade lagt märke till hennes

